

K otázce podmíněnosti sladování rodiny a zaměstnání individuálními a strukturálními faktory

Věra Kuchařová

Obsah příspěvku

- Co vypovídají výběrová šetření o reflexi napětí mezi rodinou a zaměstnáním
- Externí podmínky slad'ování rodiny a zaměstnání
- Individuální faktory ovlivňující míru napětí

Kombinace rodiny a zaměstnání nahlížena jako determinanta rodičovského chování (podmínka naplnění rodičovských aspirací)

□ **Hlavní zdroje dat:**

- GGS
- Druhý EQLS
- RZV

Míra napětí mezi aktivitami pro rodinu a zaměstnáním

V EU15 (EU27) má 26 % (29%) mužů a žen problémy s plněním rodinných povinností minimálně několikrát měsíčně z důvodu množství času, který stráví v práci.

V NČS 12 je to 41 %.

V aktuálně kandidátských (Chorvatsko, Makedonie, Turecko) je to 50 %.

Zdroj: *Second European Quality of Life Survey (EQLS)*. 2008

Pro srovnání:

ČR-GGS 2005: několikrát týdně 9 %, minimálně několikrát měsíčně 30 %

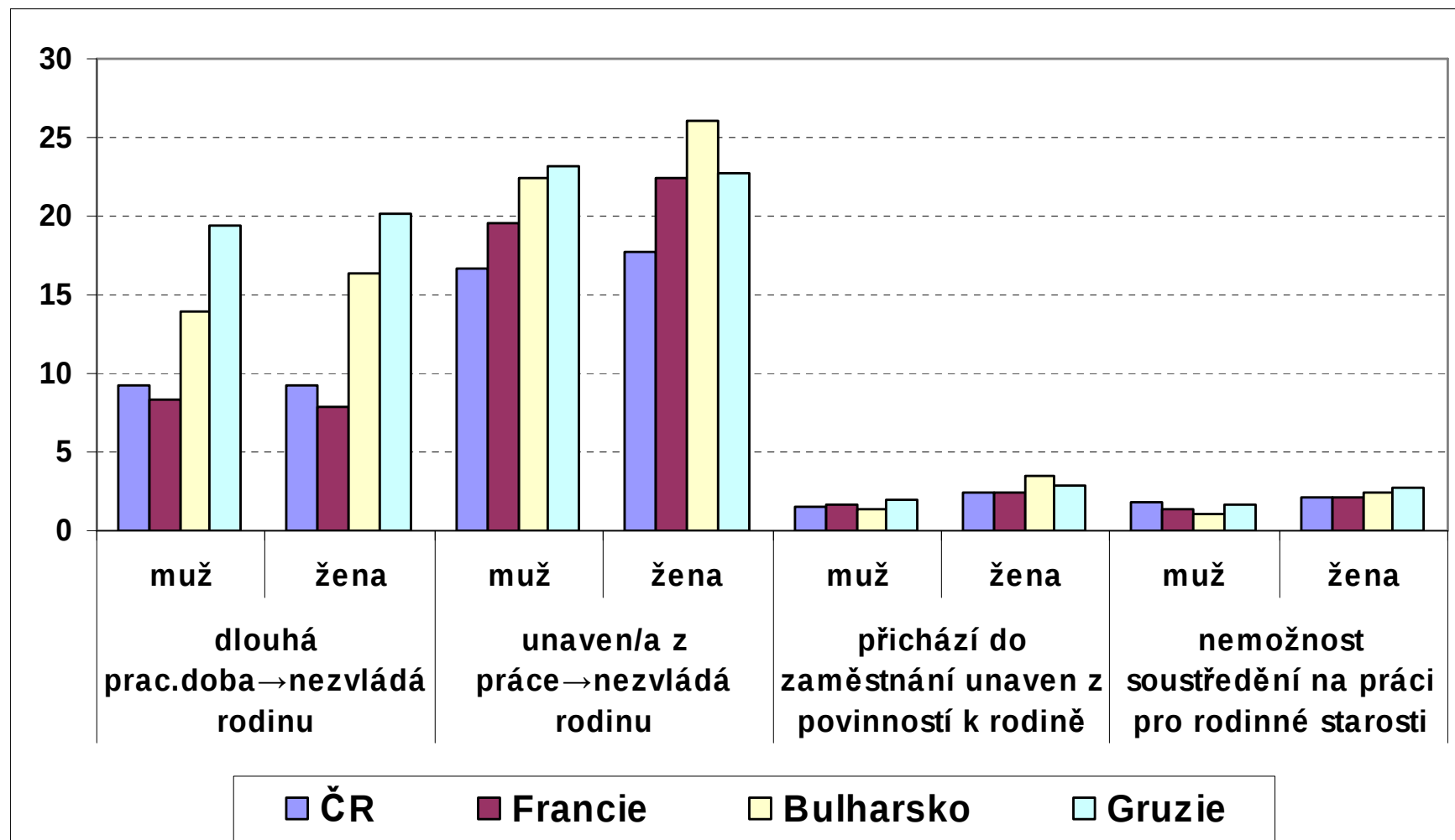
Míra napětí mezi aktivitami pro rodinu a zaměstnáním

► obecně má vliv míra vyspělosti státu – úrovně modernizace

J.Edlund (2007) a jiní (sounrnný index napětí):

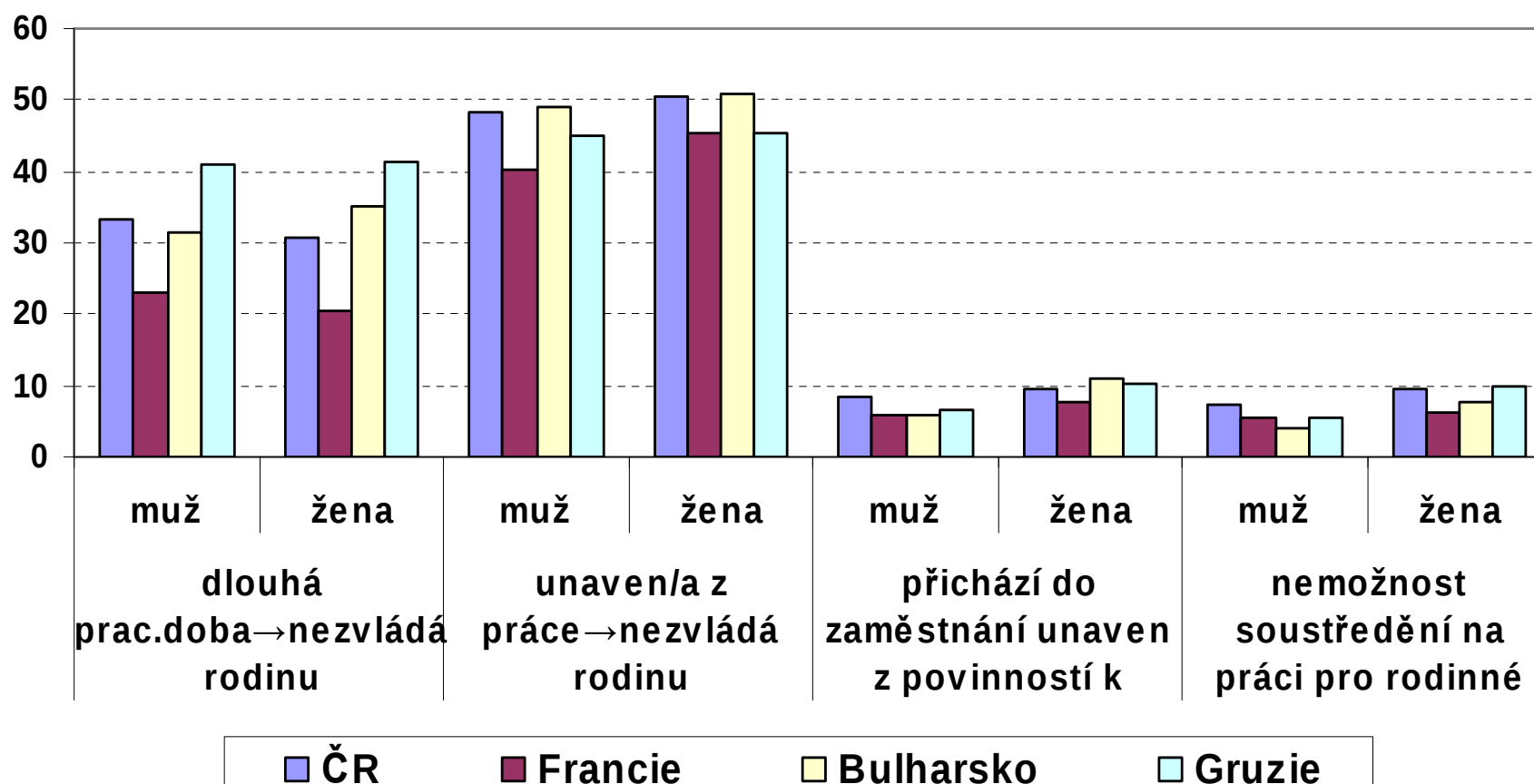
- zásadní rozdíl mezi vyspělými (evropskými +..) a méně vyspělými zeměmi – v prvních napětí pramení hlavně z vytížení prací, v druhých „ze strany“ práce i rodiny
- Rozdíly (nejen) mezi vyspělými zeměmi ovlivňuje charakter „welfare state“ (WS) a „family regime“ (FR) {„family welfare“} ~ rodinná politika⁺ (řešení genderových nerovností)
- Jenže: různé kombinace WS a FR nevedou ke stejnému „typu“ rodinného chování – „typické“ evropské regiony (skandinávský, západoevropský, jihoevropský, anglo-saský, střední a východní Evropa) jsou uvnitř v různé míře diferencované + země z různých regionů vykazují společné rysy
- potřeba zahrnout do analýzy též faktory společensko kulturní (tradice rodinných vztahů, míra individualizace aj.) a individuální (v jejich komplexu)

Míra napětí mezi aktivitami pro rodinu a zaměstnáním (%-několikrát týdně; GGS)

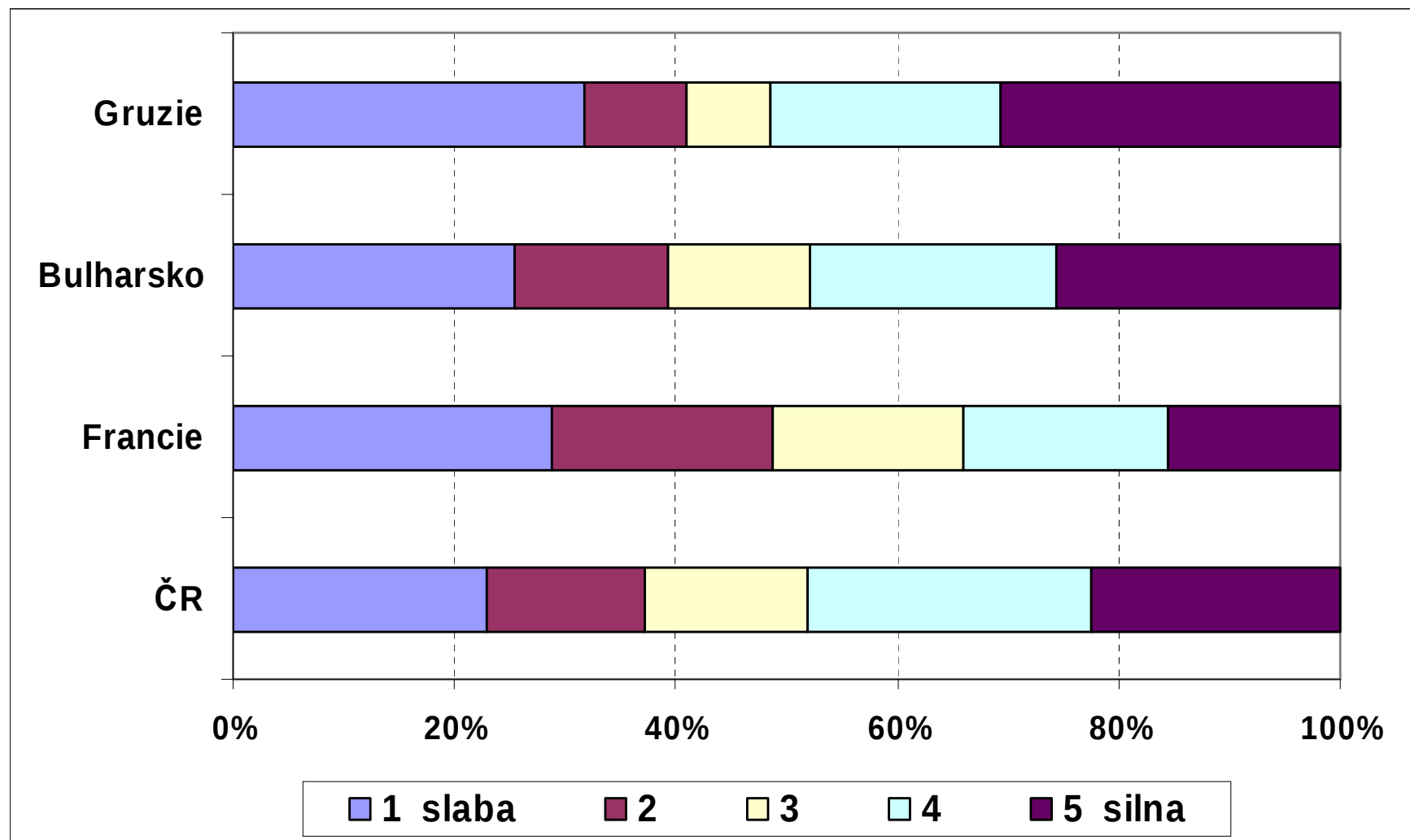

Míra napětí mezi aktivitami pro rodinu a zaměstnáním (%- minim. několikrát měsíčně; GGS)

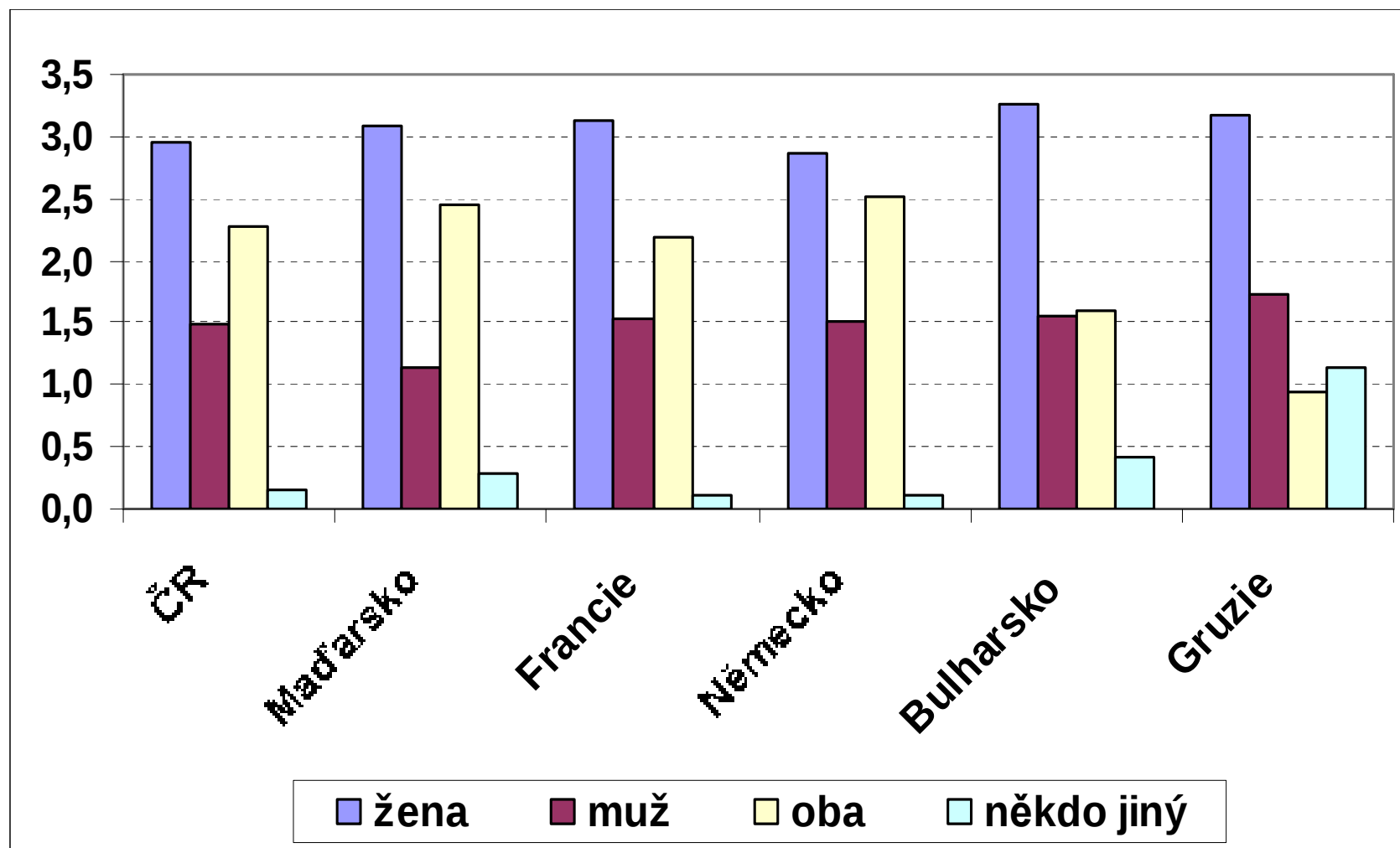
lidé ve věku 25-54 let, výskyt nejméně několikrát měsíčně

Souhrnný index napětí rodina-zaměstnání

Rozdělení domácích povinností a kompetencí (průměrná hodnota souhrnného indexu podílu jedinců na vybraných činnostech- ze 7 celkem)

Poznámky k roli externích (strukturálních) faktorů HRZ

- ✿ **Rozdíly mezi zeměmi ilustrují podmíněnost externími podmínkami**
 - Celková vyspělost země (míra modernizace): bohatství, sociální rozdíly, míra chudoby, genderové nerovnosti, vzdělanost aj.
 - Strukturální a institucionální podmínky – WS a FR (~ sociální a rodinná politika)
- ✿ **Analýzy ukazují nejasnou/nepřímou/nejednoznačnou souvislost s „family regime“ – pouze „rámcová“**
- ✿ **Role trhu práce: zaměstnanost, flexibilita, segmentovanost**
- ✿ **Rozdíly mezi zeměmi (uvnitř typů FR) implikují také podmíněnost kulturní a historickou (zvyklosti a tradice) – přeneseno do individuálních faktorů**

Rozdíly v pracovním vytížení mužů a žen (EQLS)

pracovní vytížení – především délka pracovní doby:

- ✿ **Míra zaměstnanosti žen věk 15-64** (vliv vzdělávacího a penzijního systému + RD):
 - ČR 57 % (?!), Francie 60%, Bulharsko 59 %
- ✿ **Podíl částečných úvazků: ženy:**
 - ČR 8 %, **Francie 30 %**. Bulharsko 2 %
- ✿ **Délka pracovní doby-hodiny týdně: ženy:**
 - ČR 38,7; **Francie 34,4**; Bulharsko 40,9
- ✿ **Flexibilita pracovní doby - využívání nestandardních pracovních režimů**

Poznámky k roli individuálních (subjektivních) faktorů sladování rodiny a zaměstnání

✱ Rozdíly (nevelké) mezi muži a ženami se nezdají adekvátní jak genderovým nerovnostem a rozdělení rolí v domácnosti, tak podmínkám daným FR – vlivy rodinného cyklu a subjektivních faktorů

✱ „Soukromá sféra“:

- vzdělání a profese
- partnerská dělba práce
- počet a stáří dětí (v kombinaci – např. s pracovní dobou)
- fáze rodinného cyklu
- role širší rodiny
- životní postoje, spokojenost a aspirace – vyšší korelace s mírou napětí mezi rodinou a zaměstnáním ve sledovaných zemích (ČR, FR, BG a Gruzie), než rodinné zázemí; srovnatelná závislost s korelací s pracovní dobou či s profesní kategorií jedince

Rozdíly v dělbě domácích prací mužů a žen (EQLS)

- Podíl žen, stěžujících si na nespravedlivé zatížení domácími pracemi: **ČR 22%** (ČR na 6. místě z 31 zemí)
nejméně: FI 15%, DK 16%; nejvíce: LU73 %, **FR68 %**);
 - Týdenní čas (hodiny) neplacené práce (lidé zaměstnaní):
ČR 60 hodin; **Francie 50**, Bulharsko 49
 - GGS – nejvyšší korelace míry napětí mezi rodinou a zaměstnáním se spokojeností v zaměstnání a hodnocením příjmové úrovně rodiny
- Zkoumat roli individuálního přístupu a charakteristik

Oblasti vlivu vybran. externích faktorů na chování a rozhodování

	vzdělávací systém	TP zaměstnav.	zákoník práce	mzdový systém	APZ ¹	RP ² - dávky	RP ² - služby	bytová politika
délku vzdělanostní přípravy	++	+?						
celoživotní vzdělávání	+	+	+		+			
profesní start	+	+	+		+			
kariérní postup	+	++		+ ?				
časování rodičovského startu	+	+				+ ?	+ ?	++
délka MD a RD ³			+	+		+	+	
návrat po RD		+	++		+	++		
zaměstnání ženy – rané mateřství		+					+	
dělbu rolí v rodině MxŽ				+			+	+
míru napětí HRZ ⁴		+		+			+	

Vliv vybran. individuálních faktorů na chování a rozhodování

	vzdělání	profese	genderové postoje	religiozita	tradice	individuá-lismus	preferen-ce
délku vzdělanostní přípravy	+	0			+	+	+
celoživotní vzdělávání	+	+					+
profesní start	+	+					
kariérní postup	+	+				+	+
časování rodičovského startu	+	+	+	+	+	+	+
délka MD a RD ³	+	+	+		+		+
návrat po RD	+	+					
zaměstnání ženy – rané mateřství	+	+	+		+	+	+
dělbu rolí v rodině MxŽ		+	+	+	+	+	+
míru napětí HRZ ⁴		+		+		+	+

Nejobecnější závěr

Role externích (strukturálních) a individuálních faktorů při kombinací rodinného a profesního života jako důležité determinanty rodinného chování jsou propojené, neoddělitelné a do značné míry vyrovnané (otázka kriteria) - vzájemně závislé

Nutno skloubit různé politiky, mající explicitně nebo implicitně vliv na rodinné chování a životní podmínky rodin

Nutno formulovat a zavádět opatření těchto politik v konkrétním kontextu sociálně ekonomického rozvoje a jeho stupně

ukazatel	ČR		SR		zdroj/rok
	muži	ženy	muži	ženy	
míra nezaměstnanosti	4,3	6,8	9,9	12,7	1/ 07
míra zaměstnanosti	74,8	57,3	68,4	53,0	1/ 07
podíl part-time (%)	1,7	7,9	1,0	4,3	1/ 07
průměrná odpracovaná doba za týden	42,7	38,1	41,0	38,5	8/ 08
napětí HRZ –podíl „úspěšných“ v %	53	54	29	27	6/ 02
ne-pevná pracovní doba – podíly v % pouze pružná denní prac.doba	50,5	42,5	44,3	43,3	5/ 06
	23,0	21,7	20,5	20,5	
GDP per capita,	20 257		16 705		2/ 07
příjmová nerovnost – Gini koeficient	0,26		0,27		2/ 07
materiální deprivace – průměrný index (škála 0-6)	1,2		2,2		7/ 08
podíl dětí0-17 let v rodinách nezaměstnaných	8,0		10,6		3/ 07
podíl means-tested benefits (% ze všech dávek)	5,4		3,2		4/ 05
Celkové sociální výdaje z HDP (%)	18,7		15,9		3/ 06
komplementarita rolí muže a ženy – podíl souhlasících* - S II	60,6		39,0		5/ 06
komplementarita rolí muže a ženy – podíl souhlasících* - S VI	77,0	48,9	67,0	44,7	
dlouhá prac.doba→obtížné plnění role v rodině (% z odpovědí na čtyřbodové škále)	38		31		7/ 08
příliš unaven z práce →obtížné plnění role v rodině (% z odpovědí na čtyřbodové škále)	58		45		7/ 08
úhrnná plodnost	1,33		1,24		9/ 06
věk ženy při narození prvního dítěte	26,6		25,7		/ 05
podíl dětí narozených jako třetí v pořadí	10,1		11,9		11/ 00
podíl dětí narozených mimo manželství	34,5		28,8		10,12/07